

ments of items a-d. In this regard, it is advisable to typing during your break before the major provisions of the New York Convention 1958. In p. e it clearly requires that the decision «has been postponed». Thus, it is no longer controversial, as it was a the Geneva Convention in 1927, only to cancel the action of the State and, where the decision was rendered in order to prevent its execution in the State would invoke it would state that avoiding execution, too light for situation. In practice, national and international cancellation decision the party that lost the dispute, often serving the usual tactics of delay, postponement of execution of a decision. In rare cases, such processes end with success; because, as a rule, the plaintiff was dismissed because the Court does not find any justification for postponing a decision. European Convention of 1961 and the New York Convention of 1958 greatly helped solve the basic problem of international commercial arbitration: implementation in the country, another country-domiciles.

Key words: national systems, arbitration agreement, international commercial arbitration, the arbitration decisions.

УДК 341.171

М. М. ТОВТ,
кандидат юридичних наук

РЕГУЛЮВАННЯ МОВНИХ ВІДНОСИН ТА МОВНА ПОЛІТИКА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Протягом останніх століть у процесі становлення національних держав значно зросло значення мовної політики та нормативного регулювання порядку застосування мов як найважливішого засобу такої політики. Спершу регулювання мовних відносин мало асиміляційну мету, і тільки у період після Першої світової війни та особливо у другій половині ХХ ст. цілями мовної політики на рівні національних законодавств та міжнародних правил стають також і забезпечення захисту мов меншин та національних і мовних меншин.

Регулювання мовних відносин є нейтральним засобом, він може бути спрямований як на сприяння використанню певної мови (мов), на збереження або відновлення мовного розмаїття і таким чином на захист прав певних мовних спільнот, так і на примус щодо забезпечення привілейованого становища певної мови і тим самим для утиску інших мов. Значний вплив на формування спрямованості мовної політики держав-членів Європейського Союзу в цій сфері мають їх міжнародно-правові зобов'язання в рамках Ради Європи, членами якого, звісно, є всі країни ЄС.

Європейський Союз як регіональна організація, що ґрунтується на співробітництві європейських держав, з часів свого заснування об'єднував багато мовних спільнот, кількість і різноманітність яких з процесом розширення збільшувались. Нині 24 мови визнані офіційними мовами ЄС [1]. Визначенню переліку офіційних і робочих мов належить велике значення як у процесі формування спільного політичного простору, так і в функціонуванні механізмів прийняття рішень. Таким регулюванням стає можливим раціоналізація нормотворчого процесу, наприклад, шляхом звуження кількості автентичних при-

мірників джерел права. Але в результаті такої раціоналізації офіційний європейський дискурс обмежується тільки декількома мовами, а більшість представників інших мовних спільнот позбавляються можливості повноцінного використання своєї мови в європейських демократичних процесах. Водночас ЄС виступає відданим прихильником основоположних прав та культурного розмаїття. Особливо характерна така діяльність для ЄС на міжнародній арені стосовно трьох країн, під гаслом: «Об'єднана Європа: єдність у розмаїтті». Значно меншу активність у цих питаннях проявляє ця організація щодо країн-членів у межах самої інтеграції.

Мовна політика ЄС ґрунтується на принципах, закріплених в актах первинного законодавства [2, с. 63–64], а нормативна форма набуває в актах як обов'язкової, так і необов'язкової сили, що приймаються окремими інститутами цієї міжнародної організації. Мови держав-засновниць були визнані як мови співтовариства вже при підписанні Римських договорів [3], адже в них було передбачено переклад нормативного тексту мовами всіх держав-членів. Підвалини мовного режиму ЄС, що зберігається й понині, були закладені Постановою 1/58/ЕСС у 1958 р., відповідно до якої особи (як фізичні, так і юридичні) набули права звертатися до будь-якої інституції ЄС будь-якою з визнаних у рамках інтеграції офіційною/робочою мовою, на яку відповідно буде надана відповідь тією ж мовою, а також цими мовами є доступними тексти всіх постанов та інших нормативних документів ЄС.

У 2005 р. Європейська Рада надала дозвіл на використання в інституціях спільноти мов, які не є офіційними на рівні ЄС, але які визнані конституцією окремої держави-члена. Для здійснення цього зацікавленій державі слід укласти відповідний договір з інституціями ЄС, а також витрати, пов'язані з перекладами на ці мови, повинна оплатити зацікавлена держава. Користуючись таким правом, уряд Іспанії у 2005 р. уклав такі договори з інституціями ЄС, завдячуючи чому громадяни цієї держави вправі звертатися до інституцій Союзу не тільки іспанською, а й каталонською, баскською та галиційською мовами.

У ст. 342 Консолідованої версії Договору про Європейський Союз закріплено, що «питання мов установ Союзу без шкоди положенням, що містяться в Статуті Суду Європейського Союзу, визначаються Радою, що діє одностайно за допомогою регламентів» [4]. На цій підставі у роботі окремих інститутів ЄС спостерігається певне розмаїття у використанні мов. Так, у якості процесуальних мов зазвичай Європейська Комісія використовує англійську, французьку та німецьку мови, а в Європейському Парламенті за потребою депутатів забезпечується усний і письмовий переклад на всі мови ЄС. У цьому контексті здавалося б, що всі мови у рівному становищі, але на практиці це не так. Найбільш вживаною мовою є англійська, меншою мірою французька та в окремих випадках використовується ще німецька. Прикладами цього слугують прес-конференції, які здебільшого відбуваються англійською та інколи французькою мовами. Наочним прикладом такого стану справ є той факт, що держави, які вступили до ЄС у 2004 р. у процесі приєднання всю документацію повинні бути подавати виключно англійською мовою [5].

Правові засади принципу мовного розмаїття. При формуванні власної мовної політики держави – члени ЄС володіють широким дискреційним простором, але цей простір не є безмежним. Обмежується цей простір їх міжнародно-правовими зобов'язаннями [6], загальними принципами основоположних прав людини та провідними принципами права ЄС. У фаховій літературі виділяють такі принципи, на яких ґрунтується мовна політика Європейського Союзу [7, с. 120]:

- 1) принцип поваги національної ідентичності держав-членів;
- 2) принцип рівності мов;
- 3) принцип заборони дискримінації.

Принцип поваги національної ідентичності держав закріплений, зокрема, у частині другій ст. 4 Договору про Європейський Союз (ДЄС), де зазначено, що «Союз поважає рівність держав-членів перед Договорами та національну самобутність держав-членів...». Адже метою інтеграції в ЄС є не розчинення держав, а створення економічної єдності та політичної спільності при збереженні їх національних особливостей. Відповідно до частини першої ст. 167 Консолідованої версії ДЄС цитованого вище документа «Союз сприяє розквіттові культур держав, при цьому поважає їхнє національне та релігійне розмаїття...». Тому, враховуючи встановлені межі повноважень союзу за принципом субсидіарності (ст. 5 цитованого документа), мовна політика ЄС не може спрямовуватися на мовну уніфікацію, а навпаки, її метою повинно бути сприяння збереженню мовного розмаїття. Але здійсненню рішучих дій у цьому напрямі заважає, зокрема, і низький рівень компетенції інститутів ЄС у цій сфері, відповідно до яких нормативне регулювання мовних відносин здебільшого відбувається на рівні додаткового законодавства [2, с. 90] та у формі рекомендацій Ради, ухвалених за пропозицією Комісії відповідно до вимог абз. 2 частини п'ятої ст. 167 Консолідованої версії ДЄС.

Принцип рівності мов випливає з нормативного тексту ст. 55 ДЄС, де закріплена однакова автентичність текстів цього Договору на всіх офіційних мовах держав-членів та з системи офіційних/робочих мов про що йшлося вище. Цей принцип отримав підтвердження також у рішенні Європейського Суду, де наголошується, що при тлумаченні приписів європейського права слід урахувати тексти всіх офіційних мовних варіантів [8].

Принцип заборони дискримінації найбільш широко відображений у документах ЄС. Так, відповідно до положень статей 10, 18 та 19 ДЄС реалізує політику, спрямовану на боротьбу проти дискримінації на підставі статі, расового або етнічного походження, релігії або віри, забороняється будь-яка діяльність на підставі національної (в розумінні громадянської) незалежності. Слід наголосити, що всі без винятку члени ЄС є учасниками Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (04 листопада 1950 р., Рим, ETS 5), тому всі антидискримінаційні заходи і механізми цього документа, включно і Європейський суд з прав людини, задіяні в процесах захисту від дискримінації. Хартія Європейського Союзу з прав людини (проголошена 07 грудня 2000 р. у Ніцці) містить спеціальну норму на підтримку мовного розмаїття. У ст. 21 цього документа в переліку ознак, за якими заборонена дискримінація,

наведена і мовна ознака, а відповідно до ст. 22 «Європейський Союз поважає культурне, релігійне і мовне розмаїття».

Відповідно до практики Європейського Суду заборонена не тільки відверта дискримінація, а й її опосередковані форми (прояви), які ґрунтуються, на перший погляд, на об'єктивних чинниках та часто мають наслідком дискримінацію громадян інших країн ЄС. Таким, наприклад, об'єктивним чинником (критерієм) окремі держави визначають знання мови для реалізації прав на працевлаштування або постійного проживання в іншій країні ЄС.

Мовне розмаїття Європейського Союзу. Отже, принаймні теоретично, мовний режим ЄС ґрунтується на принципі мовного розмаїття та рівності (принаймні офіційних) мов. У цьому сенсі рівність поширюється на всі офіційні мови держав-членів, але в середині цих держав така рівність передбачається тільки для тих мов, які набули офіційного статусу в своїй державі. На ті мови меншин або регіональні мови, які не набули такого статусу, – це рівноправ'я не поширюється. Відповідь на питання, про те, що які саме мови (мовні спільноти) можуть претендувати на певне визнання, на певний статус у своїх державах, а тим самим і в рамках ЄС дає визначення, що міститься у ст. 1 Європейської хартії регіональних мов або мов меншин [9], відповідно до якої термін «регіональні мови або мови меншин» означає мови, які: традиційно використовуються в межах певної території держави громадянами цієї держави, які складають групу, що за своєю чисельністю менша, ніж решта населення цієї держави; та відрізняється від офіційної мови (мов) цієї держави; він не включає діалекти офіційної мови (мов) держави, або мови мігрантів. Перша частина цього визначення стосується мови (мов), якою на певній території держави розмовляє певна частина населення, яка в певній місцевості може становити як меншість, так і більшість населення. Так, наприклад, абсолютно більшість становлять німецькомовні громадяни Італії в Південному Тиролі, або угорськомовні в окремих областях Румунії. Друга частина визначення стосується таких мов, для яких не є характерною наявність значної концентрації їх носіїв у окремих місцевостях. До таких належать, наприклад, німецькомовні та словакомовні громадяни Угорщини.

Як зазначалось у ЄС нині налічується 24 офіційні/робочі мови, які також наділені таким статусом у межах окремих держав – членів ЄС, при тому, що кількість мов, які не наділені таким статусом у державах, де їх носії проживають, але які підпадають під вищенаведене визначення Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, набагато більша. За оцінкою експертів, їх кількість перевищує 90 [10, с. 9]. Кількість меншинських мов та їх носіїв, а також частка таких громадян серед населення зростала разом з розширенням ЄС. До «великої хвилі» розширення (2004 р.) серед «старих» членів ЄС Іспанія була єдиною державою, де частка громадян, які спілкуються меншинськими мовами, становила понад 10 %. В окремих «нових» країнах ЄС Центральної та Східної Європи частка таких громадян значно більша. Так, у Латвії 38 %, у Естонії 31 %, у Литві та Болгарії 16 %, у Словаччині понад 10 % населення становлять громадяни, які спілкуються мовою, відмінною від офіційної мови своєї держави. Найчисленнішу меншинську мовну групу в ЄС становлять

росіяни, майже 2 млн осіб, більшість яких проживає в балтійських країнах. Найбільш поширеною в Центральній Європі меншинською мовою є угорська, 1,2 млн носіїв якої проживають у Румунії та 460 тис. у Словаччині. За відсутності достовірних статистичних даних, експерти кількість ромів у країнах ЄС оцінюють орієнтовно в 350–500 тис. осіб, з яких принаймні 250 тис. розмовляють мовою романі.

Звісно, незважаючи на всі потуги ЄС та Ради Європи по встановленню режиму рівноправ'я між ними, статус цих мов у рамках ЄС та в середині країни свого проживання суттєво різняться. Так, представники окремих меншинських мовних спільнот, праматеринські держави яких є членами Союзу, наприклад, угорці Румунії і Словаччини, німецькомовне населення Південного Тиролю, датськомовне населення Німеччини та німецькомовне населення Данії, або поляки Чехії, мають право і можливість звертатися до інститутів ЄС та отримувати відповіді на них власною мовою, адже їх мови є офіційними мовами ЄС. Водночас представники інших меншинських мовних спільнот, праматеринські держави яких не є членами ЄС, наприклад росіяни балтійських країн, або українці Польщі та Словаччини, незалежно від кількості та регіональної концентрації їх носіїв, а також від того, чи визнані ці мови в контексті Європейської хартії регіональних мов або мов меншин у країні їх проживання, таких можливостей позбавлені. Значну частину з числа європейських меншинських мов становлять ті мови, які на рівні ЄС не мають жодного статусу, але в своїх країнах визнають їх існування. Прикладом таких можуть слугувати астурианська мова в Іспанії та уельська в Сполученому Королівстві. У найбільш скрутному становищі перебувають ті мови (та, звісно, їх носії), які ні на рівні встановлення мовного режиму ЄС, ні в мовній політиці своєї країни не отримали визнання. До таких, наприклад, належать македонська мова в Греції або мова басків і бретонців у Франції.

Вищенаведене дає підстави констатувати, що ЄС виступає відданим прихильником основоположних прав та культурного розмаїття. Особливо характерна така діяльність для ЄС на міжнародній арені щодо третіх країн. У середині ж Союзу, незважаючи на те, що провідні правові принципи, на яких ґрунтуються інтеграція держав у рамках ЄС, створюють належну правову основу для задоволення суспільних потреб у багатомовності, ці запити задовольняються не повною мірою, що заважає багатьом мовним спільнотам повноцінно використовувати свої мови в європейських демократичних процесах. Здійсненню рішучих дій у цьому напрямі заважає, зокрема, і низький рівень компетенції інститутів ЄС, адже здійснення нормативного регулювання ними в цій сфері є можливим тільки на рівні додаткового законодавства. Поряд з цим наочним є той значущий прогрес, що був досягнутий, насамперед завдяки судовим рішенням, у сфері боротьби з проявами дискримінації, зокрема і за мовними ознаками.

Отже, при тому, що мовний режим ЄС ґрунтується на принципі мовного розмаїття та рівності мов, така рівність поширюється тільки на офіційні мови держав-членів, але в середині держав така рівність передбачається тільки для тих мов, які набули офіційного статусу за власним національним законодав-

ством. На ті мови меншин або регіональні мови, які не набули такого статусу, – це рівноправ'я не поширюється, що дає нам підстави констатувати, що сам факт приєднання до Союзу суттєвого впливу на становище меншинських мов та мовних меншин у «нових державах» ЄС не мав.

Список використаних джерел

1. *Слід* наголосити, що кількість держав – членів ЄС ніколи не збігалась з кількістю офіційних мов. В утвореному в 1951 р. Європейському об'єднанні з вугілля та сталі, членами якого стали Бельгія, Франція, Голландія, Люксембург, ФРН та Італія було чотири офіційні мови: французька, голландська, німецька та італійська. Станом на 01.01.2015 р. членами ЄС є 28 держав, а офіційних мов налічується тільки 24, а саме: англійська, болгарська, голландська, грецька, датська, естонська, ірландська, іспанська, італійська, латвійська, литовська, мальтійська, німецька, польська, португальська, румунська, словацька, словенська, угорська, фінська, французька, шведська, чеська та хорватська мови. Всі ці мови є офіційними мовами однієї, або декількох держав.

2. *Грицяк І.* Право та інституції Європейського Союзу : [навч. посібник] / І. Грицяк. – [2-е вид., доп.]. – К., 2006.

3. *Договори* підписані у м. Римі 25 березня 1957 р. між Бельгією, Італією, Люксембургом, Нідерландами, ФРН та Францією «Про заснування Європейської економічної спільноти» і «Про заснування Європейської спільноти з атомної енергії», які після набуття чинності Договором про Європейський Союз (був підписаний у Маастрихті в 1992 р.) почали називати «Договором про заснування Європейської спільноти».

4. *Консолідовані* версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/C 83/01) / [за ред. М. Баймуратова та А. Берлача]. – Одеса, 2012.

5. *Philpson R.* English as Threat or Resource in Continental Europe // Gardt A., Nippauf V. Globalization and the Future of German. – Berlin : Mouton de Gruyter, 2004.

6. *Насамперед* йдеться про зобов'язання держав у рамках Ради Європи, передусім за Рамковою конвенцією про захист національних меншин – Страсбург, 01 лютого 1995 р. (ETS № 157) та Європейською хартією регіональних мов та мов меншин – Страсбург, 05 листопада 1992 р. (ETS № 148), учасниками яких є абсолютна більшість держав – членів Європейського Союзу.

7. *Láncos P. L.* Résztvételi jogok és nyelvi sokszínűség az Európai Unióban = Право участі та мовне розмаїття в Європейському Союзі // Miskolc, Jogi Szemle. – 2009. – № 2.

8. *Рішення* Європейського суду по справі № 26/69 Stauder kontra City of Ulm від 12 листопада 1969 р. (ЕВНТ 1969., 00419. р.)

9. *Страсбург*, 05 листопада 1992 о.. (ETS № 148).

10. *Vass Á.* Egység a sokféleségben(?) – Az Európai Unió nyelvpolitikája és a kisebbségi nyelvhasználat = Єдність в розмаїтті(?) Мовна політика Європейського Союзу та використання мов меншин // EU problémák és alternatívák = Проблеми і альтернативи ЄС. – Будапешт, 2013.

Товт М. М. Регулювання мовних відносин та мовна політика в Європейському Союзі

У статті досліджуються особливості правового регулювання мовних відносин у законодавстві Європейського Союзу, взаємозв'язок між проголошеними провідними в рамках інтеграції правовими принципами поваги до національної ідентичності держав,

only country where the proportion of citizens who communicate in the minority language is over 10 %. In some of the «new» EU countries of Central and Eastern Europe, the proportion of such people is much greater. For example, in Latvia 38 %, Estonia 31 % in Lithuania and Bulgaria, 16 % in Slovakia for more than 10 % of the population are citizens who communicate in a language other than the official language of the state. The largest minority language group in the EU is Russians, nearly 2 million people, most of whom live in the Baltic countries. The most commonspread minority language group in the central Europe is Hungarian, 1,2 million people of which reside in Romania and 460 thousand in Slovakia.

It is noted that in spite of all the attempts of the EU and the Council of Europe to establish the regime of linguistic equality, the status of these languages within the EU and within the country of residence differs significantly. Thus, representatives of the individual minority language communities of related states which are members of the European Union, such as the Hungarians in Romania and Slovakia, the German-speaking population of South Tyrol, the Denmark population of Germany and the German-speaking population of Denmark, the Poles of the Czech Republic have the right and the ability to access the EU institutions and to receive answers to their own language, as they are the official languages of the EU. At the same time, representatives of other minority language communities, for example Russian Baltic countries, or Ukrainians in Poland and Slovakia, regardless of the number and regional concentration don't have such opportunities.

In such a finding positives, is draw attention to the fact that the EU states linguistic rights are not fully protected, which prevents many linguistic communities to fully use their language in the European democratic process. The author concludes that the language regime of the EU based on the principle of linguistic diversity and language equality, but this equality on the practice applies only to official languages of the Member States but within this states such equality is only for those languages which have acquired official status for its national legislation.

Key words: language law, linguistic minorities, equality of languages, European integration, non-discrimination, cultural diversity.

УДК 341.172

І. М. ПРОЦЕНКО,
молодший науковий співробітник

ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ УМОВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ СНД

Традиційно договори про зону вільної торгівлі сприймаються як такі, що мають велике значення для світової економіки та споживачів, оскільки вони, передбачаючи зняття тарифних, а подекуди і нетарифних обмежень руху товарів, допомагають зробити торгівлю більш швидкою, а значить і більш прибутковою, а товари з різних куточків планети – більш доступними для споживачів. Однак договори про зону вільної торгівлі мають і інший бік – непрямо вони сприяють «захопленню» національних ринків іноземними товарами й усуненню з них національних товаровиробників. Ця їхня властивість призводить до того, що часто навіть давні торговельні партнери не можуть укласти між собою договір про зону вільної торгівлі (що має місце, наприклад, у від-

рівноправності мов та заборони дискримінації. Автор доходить висновку, що при тому, що у процесі інтеграції набуті вагомі досягнення у боротьбі з проявами дискримінації, у сфері захисту мов меншин та прав мовних меншин у самих державах ЄС суттєвого прогресу не спостерігається.

Ключові слова: мовні права, права мовних меншин, рівноправність мов, європейська інтеграція, недискримінація, культурне розмаїття.

Товт М. М. Регулирование языковых отношений и языковая политика в Европейском Союзе

В статье исследуются особенности правового регулирования языковых отношений в законодательстве Европейского Союза, взаимосвязь между провозглашенными основополагающими в рамках интеграции правовыми принципами уважения национальной идентичности государств, равноправия языков и запрета дискриминации. Автор приходит к выводу, о том, что при достигнутых в процессе интеграции значительных результатах в борьбе с проявлениями дискриминации, в сфере защиты языков меньшинств и прав языковых меньшинств существенного прогресса не наблюдается.

Ключевые слова: языковые права, права языковых меньшинств, равноправность языков, европейская интеграция, не дискриминация, культурное разнообразие.

Toht M. M. Напишите название труда на английском языке

The article deals with peculiarities of legal regulation of linguistic relations in European Union law, the relationship between the proclaimed leading integration within the legal principles of respect for national identity states as equality and non-discrimination. It is noted that the EU is committed supporter of basic human rights and cultural diversity. It is noted that in the EU the legal basis is created to meet the social needs of multilingualism, at least at the level of the official languages of the Member States. It highlights the achievements of European courts in the fight against discrimination.

Attention is drawn to the fact that the language policy in the framework of integration based on the principles enshrined in the acts of primary legislation of the European Union, and normative acts in the form of gains as mandatory or optional power taken by individual institutions of the international organization. Languages of the states-founders were recognized as languages of the Community at the signing of the Treaty of Rome (Rome, 25 March 1957). They were provided by the regulatory text translation into the languages of all Member States. The fundamental norms of the language regime of the EU, still prevails are fixed in Decree 1/58 / EUC in 1958, according to which persons (both physical and legal) were given the right to apply to any institution in the EU on any recognized official language. As the guiding principles on which the EU language policy is build the author marks out the followings: the principle of respect for the national identity of the Member States; the principle of equality of languages; principle of non-discrimination.

It is noted that in accordance with the law of the European Court of Justice not only the discrimination is banned, but also its indirect forms based on the first sight, on objective factors, are often the result of discrimination against citizens of other EU countries. Thus, for example, an objective factor (criterion) some states determine the knowledge of the language for the right to employment or permanent residence in another EU country.

The article stated that the EU now has 24 official languages, which are also given this status within individual EU Member States, despite the fact that the number of languages in those countries under the definition of the European Charter for Regional or Minority Languages according to experts more than 90. Number of the Minority Languages and their speakers, as well as the proportion of people in the population grew along with the expansion of the EU. In the «big wave» of expansion (2004). among the «old» EU member states, Spain was the